

TOPLUM VE SİYASET
FELSEFESİ DERNEĞİ

AKDENİZ
ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
FELSEFE BÖLÜMÜ

3.

ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ
SEMPOZYUMU

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

TARİH: 29 - 30 NİSAN 2019

YER : Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Bumin KAĞAN Konferans Salonu - Antalya

ttsfd.org/sempozyum
e-mail: sempozyum@ttsfd.org

3. ULUSAL
ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ
SEMPOZYUMU

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

29-30 Nisan 2019

Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu, Antalya

Editör
Selma AYDIN BAYRAM

ISBN: 978-605-68957-2-2

Bildiri özetlerinde yer alan her türlü görüş ve düşünceye dair sorumluluk bildiri yazarına aittir.

İletişim Bilgileri:

Web adresi: <http://ttsfd.org/sempozyum>
e-posta adresi: sempozyum@ttsfd.org

Nisan 2019

İÇİNDEKİLER

DÜZENLEME KURULU

Sempozyum Onursal Başkanı

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Sekreteryaya

BİLİM KURULU

TEŞEKKÜR

SEMPOZYUM PROGRAMI

BİLDİRİ ÖZETLERİ

Müslüman Toplumlarında Demokrasi Kültürünün İmkânı Üzerine Bir Teoloji-Politik Tartışma ... 1	Mustafa ÇEVİK
Herhangilerin Birlikte-Duyumsaması Olarak Gelmekte Olan Siyaset 3	Fikriye Gözde MOCAN
Etik-Siyasal Bir Mefhum Olarak Direniş ve Antik Yunan Menşeli Kendilik Kaygısı 5	Bariş AYDIN
Öteki Olmanın Dayanılmaz Ağırlığı 8	Lale Şeyda GÜLSOY
Evrensel İnsan Haklarında Ödevler Sorunu 10	Sibel KİBAR
Haklı Savaş Kuramının “Yeni” Savaşlar Açısından Eleştirisi 12	Arda TELLİ
“Gündelik Direniş”: İmkânlar, Sınırlar, Sorunlar 14	Utku ÖZMAKAS
Popülizmin Olanakları ve Sınırları: Siyasalın ve Ortaklığın Kurucu Koşulları ve Unsurları..... 15	Recep AKGÜN
Modern Bilim İçin Ontolojik Bir Çerçeve Denemesi 17	İsmail SERİN
Louis Althusser’de Hegelci İdealist Diyalektiğin Eleştirisi 19	Şahin ÖZÇINAR
Sartre’ın Felsefesinde Tekil Olandan Hareketle Diyalektiğin İnşası 22	Gülçin AYITGU METİN
Bilgi Üretiminde Özneyi Hesaba Katmak Yalnızca Feministlere Mi Yarar? 24	Sezen BEKTAŞ

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağın Konferans Salonu

DÜZENLEME KURULU

Sempozyum Onursal Başkanı

Prof. Dr. Yıldıray ÖZBEK, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dekanı

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanları

Eray YAĞANAK, Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği Başkanı; Mersin Üniversitesi
Ekin KAYNAK İLTAR, Akdeniz Üniversitesi

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Pakize ARIKAN SANDIKCIOĞLU, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Aysun AYDIN, Düzce Üniversitesi

Selma AYDIN BAYRAM, ODTÜ

Sezen BEKTAŞ, Selçuk Üniversitesi

Önder BİLGİN, Akdeniz Üniversitesi

Ahmet Umut HACİFEVZİOĞLU, Nişantaşı Üniversitesi

Fulden İBRAHİMHAKKİOĞLU, ODTÜ

Aret KARADEMİR, ODTÜ

Ekin KAYNAK İLTAR, Akdeniz Üniversitesi

Sibel KİBAR KAVUŐ, Kastamonu Üniversitesi

Ali Bilge ÖZTÜRK, Akdeniz Üniversitesi

Funda NESLİOĞLU SERİN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

İsmail SERİN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Eray YAĞANAK, Mersin Üniversitesi

Sekreteryaya

Orkan ERNALBANT, Akdeniz Üniversitesi

Cansu KOCAMAZ, Akdeniz Üniversitesi

Serdar SAKINMAZ, Akdeniz Üniversitesi

Serpil SATI, Akdeniz Üniversitesi

Anıl Can TARAĞCI, Akdeniz Üniversitesi

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

BİLİM KURULU

Özgür AKTOK İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	Hasan Bülent GÖZKÂN Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Hasan ASLAN Akdeniz Üniversitesi	Kurtul GÜLENÇ Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Gülçin AYITGU Adıyaman Üniversitesi	Ali Osman GÜNDOĞAN Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Kubilay AYSEVENER, Dokuz Eylül Üniversitesi	Emrah KONURALP İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Çetin BALANUYE Akdeniz Üniversitesi	Emre KOYUNCU Kadir Has Üniversitesi
Cihan CAMCI Akdeniz Üniversitesi	Güncel ÖNKAL Maltepe Üniversitesi
Raşit ÇELİK Karadeniz Teknik Üniversitesi	Şahin ÖZÇINAR Akdeniz Üniversitesi
Mustafa ÇEVİK Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Utku ÖZMAKAS Uşak Üniversitesi
Elif ÇIRAKMAN ODTÜ	Barış PARKAN ODTÜ
Betül ÇOTUKSÖKEN Maltepe Üniversitesi	Hüdayi SAYIN İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Kadir ÇÜÇEN Uludağ Üniversitesi	Özcan Yılmaz SÜTÇÜ İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Ayşegül DOĞRUCAN Akdeniz Üniversitesi	Mehmet ŞİRAY Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Mehmet Fatih DOĞRUCAN Akdeniz Üniversitesi	Harun TEPE Hacettepe Üniversitesi
Mehmet Fatih ELMAS Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Hüseyin Gazi TOPDEMİR Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Hatice Nur ERKIZAN Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Ahu TUNÇEL Maltepe Üniversitesi
Adnan ESENYEL Düzce Üniversitesi	Halil TURAN ODTÜ
Melek Zeynep ESENYEL Düzce Üniversitesi	Çetin TÜRKYILMAZ Hacettepe Üniversitesi
Toros Güneş ESGÜN Hacettepe Üniversitesi	Yavuz UNAT Kastamonu Üniversitesi
Şahin FİLİZ Akdeniz Üniversitesi	

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

TEŞEKKÜR

Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği ve Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü iş birliğiyle 29-30 Nisan 2019 tarihlerinde düzenlenen 3. Ulusal Çağdaş Siyaset Felsefesi Sempozyumu'nun Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü ev sahipliğinde gerçekleşmesi için destek veren Akdeniz Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mustafa ÜNAL'a, Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yıldray ÖZBEK'e, 2019 yılının Prof. Dr. Fuat SEZGİN yılı ilan edilmesi vesilesiyle konuşma yapan Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR'e, Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı Dr. Öğretim Üyesi Ekin KAYNAK İLTAR'a, sempozyum sürecinin tüm aşamalarında desteğini hiçbir şekilde esirgemeyen Dr. Selma AYDIN BAYRAM'a, sempozyum sürecinde görev alan Akdeniz Üniversitesi Felsefe Bölümü öğrencilerine, Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği'nin yönetim kurulu üyelerine, sempozyuma bildirimleri ile katılan konuşmacılara ve sempozyumda sunulmak üzere gönderilen bildiri özetlerinin değerlendirilmesi sürecinde hakemlik yaparak sempozyuma katkı sağlayan değerli Bilim Kurulu Üyelerine teşekkür ederim.

Doç. Dr. Eray YAĞANAK

Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği Başkanı

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

SEMPOZYUM PROGRAMI

29 NİSAN 2019, Pazartesi Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bumin Kağan Konferans Salonu	
13:00-13:15	AÇILIŞ KONUŞMALARI <ul style="list-style-type: none"> • Dr. Eray Yağanak – Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği Başkanı • Dr. Ekin Kaynak Iltar – Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı • Prof. Dr. Yıldray Özbek – Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dekanı
13:15-14:15	<ul style="list-style-type: none"> • Fuat Sezgin: “Medeniyet Bir Bütündür” Üzerine Bir Değerlendirme Prof. Dr. Hüseyin Gazi Topdemir Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Felsefe Bölümü
14:15-14:30	Çay/kahve arası
14:30-16:30	1. OTURUM: SİYASET, REJİM VE ÖTEKİ <ul style="list-style-type: none"> • Oturum Başkanı: Dr. Eray Yağanak - Mersin üniversitesi, Felsefe Bölümü • Müslüman Toplumlarda Demokrasi Kültürünün İmkânı Üzerine: Bir Teoloji-Politik Tartışma Prof. Dr. Mustafa Çevik - Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Herhangilerin Birlikte-Duyumsaması Olarak Gelmekte Olan Siyaset Dr. Fikriye Gözde Mocan - Yeditepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Etik-Siyasal Bir Mefhum Olarak Direniş ve Antik Yunan Mensheli Kendilik Kaygısı Barış Aydın - İstanbul Medeniyet Üniv. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü • Öteki Olmanın Dayanılmaz Ağırlığı Lale Şeyda Gülsoy - WEC Türkiye Program Temsilcisi

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

30 NİSAN 2019, SALI Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bumin Kağan Konferans Salonu	
10.00-12.00	2. OTURUM: SİYASET, HAK VE SAVAŞ <ul style="list-style-type: none"> • Oturum Başkanı: Dr. Selma Aydın Bayram - ODTÜ, Felsefe Bölümü • Evrensel İnsan Haklarında Ödevler Sorunu Doç. Dr. Sibel Kibar - Kastamonu Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Haklı Savaş Kuramının “Yeni” Savaşlar Açısından Eleştirisi Arş. Gör. Arda Telli - İstanbul Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Gündelik Direniş: İmkânlar, Sınırlar, Sorunlar Dr. Utku Özmakas - Uşak Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Popülizmin Olanakları ve Sınırları: Siyasalın ve Ortaklığın Kurucu Koşulları ve Unsurları Dr. Recep Akgün - Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
12:00-13:00	Öğle Yemeği
13:15-15:15	3. OTURUM: SİYASET, DİYALEKTİK, BİLGİ VE BİLİM <ul style="list-style-type: none"> • Oturum Başkanı: Dr. Ekin Kaynak İltar Akdeniz Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Modern Bilim İçin Ontolojik Bir Çerçeve Denemesi Dr. İsmail Serin - Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Louis Althusser’de Hegelci İdealist Diyalektiğin Eleştirisi Doç. Dr. Şahin Özçınar - Akdeniz Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Sartre’ın Felsefesinde Tekil Olandan Hareketle Diyalektiğin İnşası Dr. Gülçin Ayıtgu Metin - Adıyaman Üniversitesi, Felsefe Bölümü • Bilgi Üretiminde Özneyi Hesaba Katmak Yalnızca Feministlere mi Yarar? Arş. Gör. Sezen Bektaş - Selçuk Üniversitesi, Felsefe Bölümü
15:15-15:20	KAPANIŞ KONUŞMASI <ul style="list-style-type: none"> • Dr. Eray Yağanak – Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

BİLDİRİ ÖZETLERİ

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

MÜSLÜMAN TOPLUMLARDA DEMOKRASİ KÜLTÜRÜNÜN İMKÂNI ÜZERİNE BİR TEOLOJİ- POLİTİK TARTIŞMA

Mustafa ÇEVİK

Prof. Dr. , Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Felsefe Bölümü

Bu çalışmada Müslüman toplumlarda demokrasinin uygulanabilmesinin kültürel zemini ve imkânı üzerine bir teorik tartışma yapılacaktır. Bu bağlamda “Müslüman toplumlar tarihsel, dinsel ve kültürel hazır bulunmuşlukları ile demokrasiye doğrudan mı yoksa kayıtlı ve şartlı bir geçit mi verir?” sorusu tartışılacaktır. Demokrasi kültürü ile “İslam siyasal aklı” arasında sürtüşme mi vardır örtüşme mi vardır? Eğer ikisi arasında bir örtüşme var ise Müslüman toplumlarda demokrasinin uygulanmasının mümkün olduğunu söylememiz gerekir. Eğer yok ise bunun teorik ve teolojik nedenleri üzerinde durulacaktır.

İslam siyasal aklı ile demokrasi kültürü arasında bir örtüşme ve uzlaşım imkânının olup olmadığını söylemek için iki şeyin tanımlamamız gerekir:

Birincisi “İslam siyasal aklı” nedir? İkincisi “demokrasi kültürü” ne demektir? Çalışmamızda bu iki alanın yaygın kabullere dayalı temel öğeleri ortaya konulduktan sonra bu iki alanın uzlaşıp uzlaşmadığını ortaya koyacağız.

Ancak tarih araştırmasına girmeden kabaca tarihsel süreçte demokrasi kültürünün ne oranda Müslüman toplumlarda uygulandığı da ele alınacaktır. Bunun için de “demokrasi kültürü” ile “demokrasi rejimi” ayrımı yapılacaktır.

Demokrasinin temel ilkelerinin birey-birey ilişkisinde kabul görmesine “demokrasi kültürü” (DK) devlet sistemi olarak uygulanmasına ise “demokrasi rejimi” (DR) şeklinde ifade edeceğiz.

Başka bir deyişle demokrasi kültürü, insanların birbiriyle (birey-birey); “demokrasi rejimi” ise insanların devlet ile (birey-devlet) ilişkisinde söz konusudur.

Bu ayrım bakımından toplumları dört gruba ayırmayı uygun gördük:

1-DR’ye sahip olup DK’ye sahip olamayan toplum.

2-DK’ye sahip olup DR’ye sahip olamayan toplum.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

3-Hem DR ve hem de DK'ye sahip olan toplumlar.

4-Hem DR ve hem de DK'ye sahip olmayan toplumlar.

Bu ayırımın sonunda ise Müslüman toplumların bu kategorilerden hangisine daha yakın olduklarının olgusal tespiti ve hangisinde olması gerektiğinin değer tespitini yapacağız. EĞer buradaki “olgu” ile “değer” arasında bir mesafe veya uyumsuzluk var ise bunun teoloji-politik nedenlerinin analizini yapacağız.

Bu tartışma yapıldıktan sonra Müslüman toplumların kültürel yapısında farklı “siyasal akıl”ların varlığının olası nedenleri tartışılacaktır. Örneğin “Arap Siyasal Aklı” ve “Türk Siyasal Aklı” arasında farklılık var mıdır? Var ise bunun olası nedenleri analiz edilip değerlendirilecektir.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

HERHANGİLERİN BİRLİKTE-DUYUMSAMASI OLARAK GELMEKTE OLAN SİYASET

Fikriye Gözde MOCAN

Dr., Yeditepe Üniversitesi, Felsefe Bölümü

fikriyegozdecakir@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Bir aradalık, Birlikte-duyumsama, Dost, Herhangi, Ortaklık.

Konuşma, Agamben'in 'herhangi varolan' temelinde bir aradalığın nasıl olanaklı olacağı ile düşüncelerini yine Agamben'in "Dost" yazısındaki 'birlikte duyumsama' (*synaisthanomai*) kavramıyla ilişkili olarak ele almayı amaçlamaktadır. Topluluk düşüncesi üzerine tartışmanın temelini oluşturan Agamben'in *Gelmekte Olan Ortaklık* adlı kitabı herhangi varolanın 'saf' siyasetini göstermektedir. 'Ortaklıkta temellenmeyen bir aradalık' olarak topluluk düşüncesiyle ilgili tartışmalar aidiyet için ne dışlama, ayrı tutma ne de katılma ya da dahil etme adına bir ölçüt vermez. Buna bağlı olarak 'topluluk' üzerine yeniden düşünmeyi öneren Agamben de aidiyet için değil bir aradalık için belirlenime karşıt ama yine de temel bir 'ölçüt' ortaya koyar: herhangi varolanın dilsel bir varolan olarak tanımlanması. Agamben'in bu açıdan okunması bir aradalık kavramının hem nasıl sadece 'dilsellik' ve 'dilsel bir varolan' üzerinden kurulacağını hem de nasıl bu dilsel varolanın başka bir dilsel varolan olarak dostuyla bir arada olacağını açıklamaktadır. Dostluğu, temsile dökülemeyen, kavramsallaştırılamayan bir yakınlık olarak tanımlayan Agamben herhangi varolanların dostluğunun nasıl temelleneceğini sorgulamaktadır. 'Sarı', 'sert', 'beyaz' gibi yüklenbilir olmayan 'dost' nasıl tutarlı bir küme oluşturabilir? Bu sorunun yanıtı 'herhangilerin siyaseti nasıl olacak?' sorusunun yanıtı da içermektedir. Dostun ontolojik ve politik temelini izinin sürülmesi Aristoteles'in *Nikomakhos'a Etik*'teki 1170a28-1171a35 arasındaki belirlemelerine yeniden bir bakışı gerektirmektedir. Söz konusu paragrafın hak ettiği ilgiyi görmemesine rağmen bu paragraf *prote philosophia* ile ilgili 'yoğun' düşünceler barındırmaktadır. Bu paragrafta Aristoteles duyumsama (*aisthesis*) dışında bilme (*noien*) kavramını vurgulasa da Agamben'in dost yorumu özden farklı olarak varoluş dolayısıyla saf bir olmaya ilişkin duyumsama üzerinde

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

temellenmektedir. Olmanın ve yaşamanın bir ve eş görüldüğü buna bağlı olarak da varolmanın kendisinin hoş olması insanca başka bir duyumsamanın olduğunu işaret etmektedir: birlikte duyumsama (*synaisthanomai*). Kendi varoluşum hoş ve iyi olduğunu algıladığım anda, duyumum dosta doğru sürüklenir ve birlikte-duyumsamaya dönüşür. Dostluğun ontolojik boyutunun aktarılması en çok varoluşa ilişkin ben ve dostun birlikte-duyumsaması etrafında şekillenmektedir. Yaşama, olmaya dolayısıyla varoluşa ilişkin bir duyumsama sadece başka bir kendilik olan dostun varoluşuyla, yaşamı birlikte-duyumsayarak olanaklıdır. Ben ve dostun duyumsaması olarak ikili bir durumdan öte bir varolmaya ilişkin duyumsama üzerinden temel bir aradalık sunulmaktadır. Ortak bir özellekle ya da nitellekle karşılaştırıldığında teklik değil, *öyle-olması* bakımından teklik olan herhangi varolan sadece ‘-denmiş olmak’ üzerinden tanımlanabilir. Bu yüzden de sadece dilseldir. Böyle bir varolan olarak herhangi bir ortaklıkta temellenmeyen bir aradalığı ya da siyaseti nesnesiz bölüşüm ve özgün birlikte duyumsama olarak gelen değil, ama eşikte duran dolayısıyla gelmekte olan siyasettir.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

ETİK-SİYASAL BİR MEFHUM OLARAK DİRENİŞ VE ANTİK YUNAN MENŞELİ KENDİLİK KAYGISI

Barış AYDIN

**Doktora Adayı, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu
Yönetimi Bölümü**

barisaydin@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Kendilik Kaygısı, Direniş, Sorunsallaştırma, Antik Yunan, Özgürlük.

Michel Foucault "kralın başını vurmak" gerektiğinden bahsederken, kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak insanın biyolojik varlığını belli bir takım bilgi alanları ve iktidar mekanizmalarına dâhil eden yeni bir iktidar teknolojisinin (biyo-iktidarın) de ortaya çıktığını ifade etmektedir. Bu tarihsel dönüşümün sonucu, iktidar etkilerinin soyut hukuki özneler yerine somut yaşamları hedef alarak bu yaşamlar üzerinde değil, bu yaşamlar *aracılığıyla* kendilerini ortaya koymalarıdır. İktidar artık hukuki söylemsel modelin varsaydığı şekliyle, bireylere aşkın, onların üstünde ve onlara karşı "kütlesel ve homojen bir tahakküm fenomeni" olarak düşünülmemektedir (Foucault, 2000b: 107). Buna karşın çoğul bir *ilişki* biçimi olarak iktidar hem tek tek bedenleri hem de bir bütün olarak nüfusu üretken ve tâbi kılabilmek için elindeki yaşamsal güçleri söylemsel ve söylemsel olmayan pratikler yoluyla çoğaltmakta, teşvik etmekte, gözetlemekte ve denetlemektedir. Böylece iktidar, bu yaşamsal güçleri birer düşünce nesnesi haline getirirken aynı zamanda kendi işleyişine aracılık eden özneyi de kurmaktadır.

İktidarın bir tür ilişkisellik olarak çok merkezli tahayyülü, ona müdahale ya da direniş faaliyetinin hedefini de artık iktidarın kristalleşmiş biçimi olarak sadece devlet olmaktan çıkarmış daha doğru bir ifade ile bu tür bir direniş "baş düşman" olarak nitelendirilebilecek tek bir hedeften ziyade çoklu bir direniş hattını gerektirmiştir. Foucault'nun sorunu ortaya koyuş biçimi de sadece negatif olanla "zorla dayatılmakta olan bir tür bireyselliği redde[tmekle]" sınırlı kalmayıp, pozitif bir veçheyi, yani "yeni öznellik biçimlerine geçerlik kazandırma[yı]" da öngörmektedir. Sadece

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

bir şeylerden özgürleşme odaklı negatif bir pratikten ziyade yeni bir öznellik ve kendilik inşasını da içeren bu yaklaşım, kişinin kendisiyle kurduğu bilinçli bir ilişki olarak kendilik/öznellik'in dayatılmışlığına dair tarihsel bir ontolojiyle beraber siyasi olduğu kadar etik bir mahiyet de kazanmaktadır (Davidson, 1994: 128).

Foucault'da iktidarın nesne ve öznesini tesis ederken kullandığı temel konvansiyonlardan biri olarak sorunsallaştırma, belli bir varoluş biçimini “nesneleştirilen” süreçtir ve böylelikle düşünce nesnesi olarak kurulan öznel deneyimler de kendi içinde deneyimler olmayıp, insanların belli davranış biçimlerinin bilgi nesnesi haline dönüştürülmüş biçimlerine tekabül etmektedir. Bu bakımdan bu türden bir öznelleşme sürecinin sorunsallaştırılması, yepyeni bir öznelleşme biçiminin tesisi için kıymetli bir girişim olsa da yeterli görünmemektedir. Sorunsallaştırılmayı takip eden bir yeniden inşa süreci alternatif öznellik odaklı bir etik-siyasal direniş hattı açısından elzemdir ki Foucault'nun Antik Yunan'a referansla ortaya koyduğu kendilik kaygısı etiğinin de ötekiliği aşan daha doğrusu onunla mündemiç bir alternatif kendilik inşasındaki rolü, direnişin mümkünlük koşulları açısından göz ardı edilemez çaptadır. Bu minvalde Antik Yunan temelli bir kendilik mefhumu, bugünün kendine vurgun, egoist bireysellik anlayışına dayanan, psikolojik bir bilgi ya da psikiyatrik bir çalışma neticesinde “özünü” karanlıklaştırıp ve yabancılaştırıp şeylerden kurtararak “hakiki” halini deşifre etme üzerine kurulu kendilik anlayışından bir hayli farklı hatta taban tabana zıttır (Foucault, 2000a: 212).

Sonuç olarak kişinin basitçe kendisiyle alakadar olması anlamına gelmediği gibi kendi dışındaki hiçbir şeyi dikkate almaması anlamına da gelmeyen kendilik kaygısı hem kendinle hem ötekiyle hem de kozmosla hemhal olmayı bir arada barındırır ve “özgürlük *ethos*'unun aynı zamanda başkaları için kaygı duymanın bir yolu olması ölçüsünde, başkalarıyla kurulan karmaşık ilişkileri de içerirler.” (Foucault, 2000f: 229) Bir diğer ifadeyle kendilik kaygısının gelişiminin hemen her aşamasında gerekliliğini hissettiren ötekiyle ilişki mefhumu, bu mahiyetiyle kendilik kaygısı açısından neredeyse ontolojik bir niteliğe bürünmüş ve bu yolla kendilik kaygısı, bütünlüklü bir özgürleşme faaliyetinin özgürlük pratikleri vasıtasıyla vücut bulmasına dair etik-politik bir yönelişin adı haline gelmiştir.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

Kaynakça

Davidson, A. I. (1994). Ethics as Ascetics. içinde G. Gutting (Ed.), *The Cambridge Companion to Foucault*. (123-148). Cambridge [England], New York: Cambridge University Press.

Foucault, M. (2000a). Etiğin Soybilimi Üzerine: Sürmekte Olan Çalışmaya İlişkin Bir Değerlendirme. O. Akınhay ve F. Keskin (Çev.). içinde M. Foucault, *Özne ve İktidar, Seçme Yazılar II*. (193-220). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2000b). İki Ders. F. Keskin (Çev.). içinde M. Foucault, *Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar I*. (86-117). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2000f). Bir Özgürlük Pratiği Olarak Kendilik Kaygısı Etiği. O. Akınhay (Çev.). içinde M. Foucault, *Özne ve İktidar, Seçme Yazılar II*. (221-247). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

ÖTEKİ OLMANIN DAYANILMAZ AĞIRLIĞI

Lale Şeyda GÜLSOY

WEC (World Experience Campus) Country Programme Representative

laleseyda.gulsoy@wechub.org

Anahtar Kelimeler: Dasein, Öteki, Akıl Tutulması, Biyoiktidar, Hiper Gerçeklik, Barış Odaklı Habercilik, Barış Gazeteciliği.

Bu araştırmanın amacı, mülteci ve göçmen haberlerinin Türk ve dünya medyasındaki yansımalarına mercek tutmak ve bu haberlerde “Ötekilik” kavramının ortaya konuş biçimine vurgu yapmaktır. Bunun için, Türkiye özelinde Cumhuriyet, Zaman, Radikal, Akşam ve Milli Gazete gibi gazetelerden; İngiltere özelinde The Guardian ile ABD özelinde The Newyork Times’tan 2001-Nisan 2019 tarihleri arasında seçilen haber başlıklarının söylem biçimi incelenmiştir. Analizlerin başlangıç noktası, yarattığı sarsıcı etkilerden ötürü 11 Eylül 2001 terör eylemleri olarak kabul edilmiştir. Bu eylemlerin sonrasında, korkunun iktidarının nasıl öne çıktığı ifade edilirken Horkheimer’in “akıl tutulması” eğretilmesinden ve ‘biz’ ile ‘öteki’ ayrımının bir söylem alanı olarak zihinlerde nasıl kök saldığı ifade edilirken Foucault’nun “biyoiktidar” kavramından yararlanılmıştır. Böyle bir dünya, Giddens’in terminolojisi ile “elimizden kaçıp giden bir dünyadır”. Heidegger’in Dasein olarak adlandırdığı varlık, böyle bir dünyada ötekinden kopuk ve daha da yersiz yurtsuz bir haldedir. Baudrillard’ın deyimıyla yeni dünya bir tür simülasyonlar evrenine dönüşmüştür. Baudrillard’a göre kitle iletişim araçları hipergerçek imajlar, işaretler ve kodlar üreten simülasyon makineleridirler. Medya gerçekliğin içinden seçtiği konularla yeni bir gerçeklik yaratmakta, bu gerçekliğe dair tüm tanımları yeniden üretmektedir. Bu anlam üretme süreci de, dil ve göstergeler yolu ile ideolojinin sürmesine kaynaklık etmektedir. Kısaca, medyadaki metinlerde söylenenler kadar bir de ‘söylenmeyenler’ (imalar) vardır. Araştırmanın sonuç kısmında, yeni bir söylem biçimi olarak ‘Barış Gazeteciliği’ ve “Barış Odaklı Habercilik” kavramlarına dikkat çekilmiştir. Medya, “öteki”ne dair haberlerde yeni bir dil geliştirmeye başlamalıdır. Barışa hizmet edecek olan bu dilden,

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

ekonomik ve siyasal tüm iktidarlardan bağımsız yeni bir medya anlayışı filizlenecektir. Bu sayede, “öteki”ne yönelik kemikleşmiş ön yargıların çözülmesi uzun zaman alacak olsa da mümkün olabilecektir.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

EVRENSEL İNSAN HAKLARINDA ÖDEVLER SORUNU

Sibel KİBAR

Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Felsefe Bölümü

skibar@kastamonu.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Evrensel İnsan Hakları, Hohfeldci durumlar, Ödevler, Göç Hakkı.

İnsan haklarına, evrenselliğine, doğasına, temellerine ilişkin sayısız tartışma yürütülmüştür ve yürütülmektedir. Ödevler sorunu haklar tartışmasında görece az oranla ele alınmaktadır. Ama hakların kime karşı sahip olduğu, kime karşı korunduğu ve özellikle talep haklarının kimden talep edilmesi gerektiği, insan haklarının doğasına ilişkin tartışmaların da merkezinde yer almaktadır. Esasen yalnızca talep haklarının değil, dokunulmazlık olarak hakların da kimin tarafından korunacağı, kimlere ne gibi ödevler yüklediği çok önemli bir sorundur. Haklara karşılık gelen ödevlerin tespit edilmesi için, hakların taşıyıcıları kadar, ödevlerin taşıyıcılarını da belirlemeyi gerektirmektedir. Ancak bu sayede, insan hakları hayata geçirilebilir ve hak ihlalleri ve ihlali yapan ödev yükümlüleri tespit edilebilir.

Haklar ve haklara karşılık gelen ödevlerin incelenmesinde öncelikle Hohfeldci durumlar analizine başvurulacaktır. Hohfeld (1913), çeşitli durumlara uygun olarak hakları sınıflandırır. Buna göre, haklar dört kategori altında değerlendirilebilir: talepler olarak haklar, ayrıcalık olarak haklar (serbestiler), yetkiler olarak haklar ve dokunulmazlıklar. Bu haklara karşılık olarak, ödevler, yükümlülükler, sınırlandırmalar ve hak-olmama durumları vardır. Örneğin, A kişinin X hakkı, emeğinin karşılığında B kişisinden ücretini talep etme hakkı olsun. Bu durumda, B kişisi X'i A'ya vermekle yükümlüdür. İkili ilişkilerden doğan haklarda, hakların sınırları, taşıyıcıları, ödevler ve sorumluluklar, karşılıklı anlaşmalarla belirlenir. Ancak Evrensel İnsan Hakları nosyonu kişiler arası ilişkilerden doğmuş bir tür anlaşma hükümleri içermez. Kişilerin sahip olduğu evrensel hakları güvence altına alır. Bu durumda, bu hakların kime karşı sahip olduğu ve kimlerden talep edileceği açık değildir. Nelson (1981), evrensel insan haklarına bütün insanlar sahip olmalarına karşın, bu haklara karşılık gelen ödevlerin yükümlülüğünün yalnızca hak sahibi bireyin mensubu bulunduğu devlete ait olduğunu kabul eder. Destekleyici bir şekilde, Henkin (1981), uluslararası

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

insan hakları hukukunun, devletlerin vatandaşlarına karşı ödevlerini yerine getirmenin uluslararası anlaşmalarla garanti altına alınmasından türetildiğini öne sürer. Dolayısıyla, hakların sağlanmasında ve korunmasında asıl yükümlünün yerel devlet olduğu, uluslararası hukukun ve örgütlerin yalnızca hak ihlalleri durumunda denetleyici merci olduğu belirtilmektedir.

Beitz (1975) ve O'Neill (2005) gibi bazı insan hakları kuramcılarının, talep hakları ve dokunulmazlıklar arasında katı ayrımlar yapmasının bir sebebi de; talep haklarının kimlere ödev yüklediği tartışmalıyken, dokunulmazlık olan temel hakların herkese ödev yüklediğinin görece açık olmasıdır. Örneğin, kişinin bedensel ve ruhsal bütünlüğüne dokunulmaması hakkı, geri kalan herkese ödev yükler, ama eğitim talebi hakkından söz ederken, bu hakkı kimden talep edeceğimiz açık değildir. O'Neill, insan haklarının herhangi bir toplum ve devlet örgütlenmesi olmadan da var olan haklar olduğu görüşünden hareketle, talep haklarının temel insan hakları olmadığı sonucuna varır.

Ancak bu sınıflandırmalar, hakları nasıl tanımladığımıza, hangi ahlaki ve politik zeminde ele aldığımıza göre değişmektedir. Özellikle son dönemde, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinin seyahat özgürlüğü konu edinen 13. ve göç hakkını tanımlayan 14. maddeleri üzerine yürütülen tartışmalarda, güncel politikanın, hakların dokunulmazlık olarak mı talep olarak mı yorumlanacağını belirlediği görülmektedir (Ör. Bkz. Aizadeh, 2006). İkili ilişkilerdeki anlaşmalara bağlı olarak ortaya çıkan haklar ve ödevler gibi, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve ardından gelen diğer İnsan Hakları Sözleşmeleri doğrudan olmasa da, dolaylı olarak ilişkiseldir ve kurum bağımlıdır. Bu çalışmada, talep hakları ve dokunulmazlıklar arasındaki sınırların bu kavramın kendisine içkin olmadığı ve bunlara karşılık gelen ödevlerin yükümlülerine de güncel politik düzen tarafından karar verildiği tezi gerekçelendirilecektir.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

HAKLI SAVAŞ KURAMININ “YENİ” SAVAŞLAR AÇISINDAN ELEŞTİRİSİ

Arda TELLİ

Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Felsefe Bölümü

ardatelli@istanbul.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Savaş, Yeni Savaşlar, Haklı Savaş.

Politik felsefenin temel konularından biri olan savaş fenomeni genel düşünüşte, devletler arası ilişkilerin uzantısı ve barışın istisnası olarak sınırlandırılır. Savaşlar bu tanımlarda egemen birlikler olan devletlere özgü, belirli amaçlar doğrultusunda biçimlenen simetrik mücadeleler olarak konumlandırılmaktadır. Günümüzde öngörülemeyen yaygın şiddet halleri savaşların devletlere özgü klasik kavranışından ayrılan savaş biçimlerine imkan tanımaktadır. Farklı savaş karakteristiklerini ihtiva eden yeni savaşlar kavramsallaştırması, devletler arasındaki savaş biçimleri ile savaş ve barış arasındaki dengeye dayanan klasik savaş kuramlarını tartışmaya açmaktadır. Çalışmanın ilk amacı bu doğrultuda klasik savaşlar ve yeni savaşlar arasındaki süreklilik-kopuş tartışmalarını ele almak olacaktır.

Yeni savaşlar düşüncesi kopuş veya süreklilik ilişkisinin yanı sıra klasik savaşlarda ikincilleşen referansları gündeme getirmektedir. Bunlardan biri, ahlaki referans kalıplarının yeni savaş biçimlerinde güçlü bir meşruiyet unsuru olarak dahil edilmesidir. Tarihsel bir tartışmaya denk düşen haklı savaş kuramları da yeni savaşlarda önemli bir kullanım alanı bulmaktadır. Walzer ve Rawls gibi düşünürlerce yeniden ele alınan haklı savaş fikri, yeni savaş biçimlerinde mutlak bir düşmanın tesisinde belirleyici söylem oluşturmaktadır. Çalışmanın ikinci amacı burada biçimlenmektedir: Savaşları sınırlandırmak üzere tarihsel ve güncel anlamlarda teorik bir çabaya karşılık gelen haklı savaş kuramları, sınırsızlaşan yeni savaşlarla nasıl ilişkisellik üretmektedir? Yeni savaşlar çağında haklı savaş kuramı bir paradoks olarak savaşın süreklileştiği, şiddetin belirsizleştiği örüntüler olarak savaşın taraflarına önemli pozisyon sağlar görünmektedir. Şiddeti sınırlandırmak bir yana haklı savaşlar şiddet kullanımının etik düzlemde üretimiyle sonuçlanmakta, şiddeti derinleştiren dolayılara alan aç-

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

maktadır. Çalışma bu çerçeveler doğrultusunda haklı savaş kuramlarını yeni savaşlarla ilgisi eŐliĖinde eleştirel olarak ele alacak, bu iliŐkiselliĖin etkileŐimli yapısını tartışmaya açacaktır.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

“GÜNDELİK DİRENİŞ”: İMKÂNLAR, SINIRLAR, SORUNLAR

Utku ÖZMAKAS

Dr., Uşak Üniversitesi, Felsefe Bölümü

utkuozmakas@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Gündelik Direniş, İktidar, James C. Scott, Gizli Senaryo, Kamusal Senaryo.

Siyaseti ve dolayısıyla iktidarı anlamak için sergilenen her çabanın yolu ister istemez “direniş” kavramından geçer. Gelgelelim, bu kavramın neliğine ilişkin sağlıklı bir tartışma yürütmek pek çok açıdan zordur. Üstüne üstlük bugün, direnişle ilişkilendirilen eylem ve tutumlar, siyaset felsefesinde “devrim” kavramının büyük oranda düşünme sahasının dışına çıkartılması nedeniyle mikro olana daha çok odaklanmaktadır. Bu minvalde son otuz yıldır “direniş çalışmaları” alanının en çok odaklanılan kavramlarından biri “gündelik direniş” kavramı olmuştur.

Bu sunumda “gündelik direniş” kavramını söz bahsi geçen alana damga vurmuş bir düşünürün çalışmaları ışığında ele alacağız: James C. Scott’ın anıt eserleri *Moral Economy of the Peasant*, *Weapons of the Weak* ve *Tahakküm ve Direniş Sanatları*’na yakından bakarak, öncelikle “gündelik direniş”in “direniş”ten nasıl ve neden ayrıldığını, hangi zorunlu koşullar altında ortaya çıktığını ortaya koyacağız. Büyük çaplı direnişlerin mümkün olmadığı siyasal konjonktürlerde nasıl bir etki yaratma kapasitesine sahip olduğunu betimlemeye çalışacağız. Ardından da Scott’ın “gündelik direniş”i anlamak için başvurduğu “kamusal senaryo”, “gizli senaryo” ve “altpolitika” gibi kavramları özetlemekle kalmayacak, aynı zamanda düşünürün “hegemonya” ve “yanlış bilinç” hususundaki eleştirilerini de irdeleyeceğiz.

Sonuçta, normatif bir tanımlamaya direnen “gündelik direniş” kavramının bazı örneklerini anarak, bu siyasal eylemin yarattığı imkânların önemine vurgu yapacak ve sınırlarını belirlemek adına bazı temel koordinatları belirlemeye çalışacağız. Böylelikle kavramın hem önemini teslim eden hem de sınırlılıkları eleştiren felsefi bir bakış açısı inşa etmeye çabalayacağız.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

POPÜLİZMİN OLANAKLARI VE SINIRLARI: SİYASALIN VE ORTAKLIĞIN KURUCU KOŞULLARI VE UNSURLARI

Recep AKGÜN

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyoloji

recocemalakgun@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Chantal Mouffe, Ernesto Laclau, Popülizm, Ortaklık, Halk.

Son yıllarda popülizm, dünyanın birçok yerinde muhafazakar sağdan radikal sola kadar parlamenter ve parlamento dışı birçok siyasi parti ve örgütlenme tarafından yaygın bir biçimde kullanılan bir siyaset yapma tarzı haline geldi. Bu açıdan popülist siyaset, sadece otoriter sağ partileri iktidara getirmekle kalmadı. Bunun yanı sıra, İspanya'da güçlü bir sol muhalefet odağı haline gelen PODEMOS, Yunanistan'da hükümeti kurma görevi üstlenen SYRIZA örneğinde olduğu gibi sol siyasi akımların da siyasi deneyimlerini mümkün kılan siyasal mantığını, söylemlerini ve araçlarını biçimlendirdi.

Bu popülist siyaset deneyimleri siyasette temsil, özne ve özneleşme; siyasetin olanak koşulları ve sınırları gibi sorunsallar etrafında siyasal olanın neliğine ve siyasetin nasıl işlediğine dair tartışmalar için oldukça güçlü ampirik veri sunuyor. Buna paralel olarak da birçok düşünür, popülizmin ve onun sınırlarının ve olanaklarının ne olduğu etrafında siyasetin ontolojisi ve metafiziğine dair tartışmalar yürütüyorlar. Örneğin, Jan-Werner Müller ve Eric Fassin gibi siyaset bilimci ve sosyologlar belirli tartışmalar ve kavramsallaştırmalarla popülizmin güncel örnekleri üzerinden çoğulculuk ve demokrasi bağlamında popülizmin antagonistik siyaset yapma araçlarının sınırlarını ve olumsuzluklarını işaret ediyorlar. Ayrıca Antonio Negri ve Michael Hardt gibi düşünürler de Gilles Deleuze, Baruch de Spinoza ve Friedrich Nietzsche gibi filozofların fikirlerini harmanlayarak kurdukları siyaset felsefesi ve ontolojisine dair fikirlerinden hareketle temsili siyasetin sınırları bağlamında popülizmin tartışmalarına katılanlar arasında yer alıyorlar. Öte yandan bu olumsuz fikirlere karşın, Ernesto Laclau ve Chantal Mouffe gibi sol siyasete yakın düşünürler ve onların fikirlerinden

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

hareket edenler ise, popülizmi radikal toplumsal projelerin hayata geçirecek bir potansiyele sahip bir siyaset yapma biçimi olarak görüyorlar. Onların bakış açısına göre, popülizm ne halkı kendi çıkarları için kullanan siyasetçilerin bir aldatması ne de birbirinden farklı siyasi ve toplumsal özneyi jakoben bir siyaset tarzı etrafında türdeş kılan kolektif bir siyasi ve toplumsal beden oluşturmanın bir aracıdır. Tam aksine, onlar için hem popülizm hem de onun kurmaya çalıştığı siyasi özne olan halk, heterojenliği, çoğulculuğu ve demokratik olanı ifade eden radikal bir siyasetin kurucu unsurlarıdır.

Bütün bunlara binaen yukarıda değinildiği gibi aslında popülizm etrafında yapılan tartışmalarda demokrasinin, çoğulculuğun nasıl kurulacağı, popülizmin olumsuzlukları ve sınırları üzerine pratik ve ampirik iddiaların yanı sıra siyasetin ve siyasalın kavramsal sınırları belirlemeye çalışılıyor. Bu belirlemede siyasal olanı kuran kavram setleri ve kategoriler etrafında siyasalın ve siyasal özneleşmenin neliği, onları mümkün kılan unsurlar ve koşullar tartışılıyor. Bu bağlamda siyasal olan-toplumsal olan, siyaset-arzu ve siyaset-duygulanım ilişkilerine dair tartışmalar etrafında siyasalın ve siyasal öznenin kuruluşunda olumsuzluk-zorunluluk, eksiklik-fazlalık, aşkınlık-içkinlik, temsil-ifade, çokluk-birlik ikiliklerinin siyasal anlamları ele alınıyor.

Bu sunumda da biz, bu tartışmalardan hareketle popülizmin sınırlarını ve olanaklarını düşüneceğiz. Özellikle Laclau ve Mouffe, popülizm örneğinde, siyasal olanın sınırlarını belirledikleri siyaset metafiziği ve kavram setleri aracılığıyla siyasal olanın temeline temsili ve antagonistik olanı, eksik ve kurulamayacak olanı koyuyorlar. Böylelikle ifadeyi, fazlayı ve kurucu olanı siyasalın alanından dışarı atıyorlar. Burada ise biz, onların öncüllerinin eleştirisini yaparak siyasal olanın, siyasal ortaklığın ve kolektif siyasal özneleşmenin neliği tartışacağız. Bunun etrafında onların olanaklarını ve sınırlarını belirleyen unsurlar ve koşulları ele almayı hedeflemekteyiz.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

MODERN BİLİM İÇİN ONTOLOJİK BİR ÇERÇEVE DENEMESİ

İsmail SERİN

Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Felsefe Bölümü

ismail.serin@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Modern Bilim, Modern Toplum, Eleştirel Gerçekçilik.

Sanayi Devriminden sonra Avrupa’da hem toplum hem de bilim kalıcı bir biçimde değişmiştir. Büyük oranda bilimsel buluşların eseri olan makinaların kullanıldığı yepyeni bir üretim tekniği, geçmiş çağların tüm birikimine üstün gelecek derecede başarılı sonuçlar vermeye başlayacaktır. Ortaya çıkan zenginliğin burjuvazinin ellerinde ekonomik, siyasi ve kültürel değişimlere yolaçacak şekilde kullanılması çağın uygarlığını hazırlayan zemin olacaktır. Tüm tarih boyunca bu tür altüst oluşlara rastlansa da bu seferki değişimi öncekilerden ayıran en önemli unsurun bilim olduğu görülmektedir. Modern bilim, bilimsel bilginin örgütlenmesi ve kullanılması bakımından eşsiz bir konumdadır. Bilimin otoritesi günümüzde rakip tanımamaktadır. Bir düşüncenin “bilimsel” olduğunun anlaşılması, onun kabul görmesinin neredeyse tek koşulu haline gelmiş görünmektedir.

Üretimin ivmelenmesine ve rekabetin kısıcılığına dayalı ekonomik düzen, geniş yığınların geleneksel değerlerini yitirmelerine ve kaotik odaklar haline gelmelerine yolaçmıştır. On dokuzuncu yüzyıl boyunca bütün Avrupa’yı kasıp kavuran çalkantılar bu durumun en olgun örnekleridir. Modern toplumun artık bilimsel tekniklerle çözümlenmesi, örgütlenmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Yirminci yüzyılın ilk yarısında İtalyan Faşizmi ile Alman Nazizmi bunun ilk çıktılarıdır. Ancak, öyle anlaşıyor ki bir toplumun bilimsel araçlarla yönetilmesi kendiliğinden insancıl bir sonuç doğurmuyor.

Teknik yönden modern bilim geri dönülemeyecek bir gerçeklik yaratmıştır. Bu gerçekliğin insan toplumlarını özgürleştirici bir etkisi olduğunu -günlük yaşamda rast-

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

lanan tüm konforlarına rağmen- söylemek güçtür. Bugün herşeyin ölçüsü haline gelmiş olan bilimin yasallığının sorgulanmaması gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Zira bilginin, bilim insanları ile üniversiteler gibi eğitim kurumların yanısıra büyük şirketlerin “girdileri” haline geldiği bir çağda yaşamaktayız. Bir zamanlar piyasaların kurulmasına yardımcı olmuş olan bilgi/bilim giderek daha çok piyasanın denetimine girmektedir.

Modern bilimin herşeye nüfuz eden aygıtlarının doğurduğu göz alıcı zenginliğin, yalnızca nicelik yönünden değil nitelik yönünden de yaşamı değiştirdiği ortadadır. Elde edilen gönencin, artık geriye dönüp bilimlere dönüştürdüğü zamanlarda yaşamaktayız; dönüştüren bilimler, dönüşüme uğramaktadırlar. Öyle görünüyor ki, bilimsel bir dünya kurma olasılığı, hızla tarihsel-kültürel-siyasal-dinsel dünyanın sorunlarını “bilimsel” yollarla çözümlene alçakgönüllüğüne evrilmektedir. Yeni bir yapı kurmak yerine yapının onarımıyla yetinilmektedir.

Bu bildiride modern bilimin yarattığı gerçekliğin, insan toplumlarının özgürleştirici yönü de gözetilerek, bilimlere uygun bir gerçeklik yaratmaya ne oranda uygun olduğu irdelenecektir. Eleştirel gerçekçi bir gözle modern bilime ontolojik bir çerçeve önerilmeye çalışılacaktır.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

LOUIS ALTHUSSER'DE HEGELCİ İDEALİST DİYALEKTİĞİN ELEŞTİRİSİ

Doç. Dr. Şahin ÖZÇINAR

Akdeniz Üniversitesi, Felsefe Bölümü

sahinozcinar@akdeniz.edu.tr

Anahtar Sözcükler: Althusser, Hegel, Marksizm, Diyalektik, Bilgikuramsal Kopuş, Karşı-İnsancılık, Öznesiz Tarih, İdeoloji, Üst Belirlenim.

Louis Althusser, Marksizm üzerine yapıtlarıyla 1960'ların ikinci yarısından başlayıp, Yeni Sol ya da Batı Marksizmi içinde, 1970'lerde büyük bir saygınlık kazanarak, Marksist gelenek açısından Marksizmin doğru bir yorumunu oluşturmak konusunda üzerinde sürekli tartışılan, diğer Marksist yorumcular tarafından hesaplaşılması gereken bir düşünür olmuştur. Onun doğrudan Marx'ın yapıtlarının özüne dönük okumalarına dayanan köktenci Marksist yorumu, Marksist düşünce geleneği açısından kolayca yadsınamayacak zengin bir içerik taşımakta ve güncelliğini korumaktadır. Althusser'in 1965'te "*Marks İçin*" ardından 1968'de E. Balibar ile birlikte gerçekleştirip yayınladığı "*Kapital'i Okumak*" adlı çalışma, Marks'ın özgün metinlerine dönüş, farklı Marksist eğilimlerin görülmesi ve Marksist eleştirel incelemelerin canlanması açısından çığır açıcı bir dönüm noktası oluşturmuştur. Althusser'in bu çalışmalarında ve derslerinde, Marx'ın yapıtlarının açık ya da örtük içeriğinde yer alan, doğrudan ya da çıkarsama yoluyla geliştirdiği Marksist bilimsel kurama ilişkin özgün yorum, Marksizmi yanlış felsefi yönelim ve sapmalardan arındırmaya, Marx'ın gerçek bilimsel özdekçi kavrayış ve yöntem düşüncesini ortaya çıkarmaya yönelik büyük bir katkı sağlamıştır.

Marksist kuramı idealist saplantılardan kurtarmak ve tarihsel özdekçiliğin bilimsel yanını açığa çıkarmayı amaçlayan Althusser, öncelikle Marksist felsefe ve bilim anlayışına aykırı gördüğü birbiriyle ilişkili iki ayrı yorum ve eğilime dikkat çekerek, Marksizm'in tüm geleneksel ve alışlagelmiş yanlış yorumlarına karşı kuramsal bir savaş başlatmıştır. Bu yanlış eğilim ve yorumlardan, II. Enternasyonal'de açığa çıkan

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

farklı tartışmalarla birlikte ilk göze çarpan alışla gelmiş yaklaşım tek yönlü katı belirlenimci yaklaşımdır. Özdekçi örünüm altında, Marksizmi basit bir özdekçiliğe indirgeyen, keskin bir özne-nesne ayrımıyla ekonomik belirlenimci yorumlamalara olanak sağlayan bu kuramsal yaklaşım, Marksist kuramın, diyalektik ve tarihsel özdekçiliğin özüne uygun düşmeyen bir yorumudur. Bir diğeriye, bu ilk kavrama ve yorumlama biçimiyle aynı zamanda ilişkili olan, Hegelci idealist diyalektik kalıntıyı ve ona bağlı erekselci, doğrusal bir tarih anlayışıyla ilintili idealist çelişki anlayışını temel alan, Marx'ı Hegel aracılığıyla ve onun diyalektiğiyle yorumlayıp bütünleştirmeye çalışan yaklaşımlardır. Marksist bilimsel kuramdan sapmış, Hegel'i Marksizm ile bütünleştirmeye çalışan bu idealist eğilim, Avrupa'da geç dönemde ortaya çıkan, özellikle ekonomik nitelikte yabancılaşma kavramını Hegelci bir ideolojik sorunsal bağlamında ele alan Marx'ın "*1844 El Yazmaları*" ile birlikte, Marksist insancılık (hümanizm) ve insancıl (hümanist) sosyalizm adı altında daha görünür hale gelmiştir. Hegelci idealist diyalektiğin ideolojik içeriğinden esinlenen Marksist İnsancılık, idealist tarih felsefelerinde olduğu gibi, bilinci ya da özneyi tarihsel sürecin merkezine yerleştirmekle Marx'ın bilimsel ve tarihsel özdekçi kuramına karşıt kuramsal bir anlayış oluşturmuştur.

Althusser, bilimsel niteliğiyle Marksist kuramı, yanlış düşüncelerden ve eğilimlerden korumak için Marx'ın bilimsel kuramına ve bilimsel özdekçi diyalektik yöntemine tümüyle uygun düşebilecek özgün bir Marksizm okuması ve yorumu gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bunu gerçekleştirirken, Althusser, Marx'ın diyalektik ve tarihsel özdekçi kuramını, Hegelci diyalektik düşüncenin bir devamı olarak görmek yerine, Hegel öncesi felsefi kaynaklara giderek, özellikle birçok çoklu ögenin bir bütün içinde karşılıklı etkileşimini göz önünde bulunduran, erekselci bir anlayıştan farklı Spinozacı, hatta "zorunluluksuz zorunluluk" düşüncesiyle Epikürosçu bir özdekçi içerikle dolayım lamıştır. Ayrıca Althusser, daha yakın dönem düşünürlerinden başta G. Bachelard olmak üzere, S. Freud ve J. Lacan'ın psikanalitik bilimsel kuramlarından yararlanarak, Marksist kuramın bilimsel yanını korumaya çalışırken, çok katmanlı ve zengin bir içerik ile Marx'ın bilimsel düşüncesinin özgün bir yorumunu gerçekleştirmiştir.

Bu sunum, yukarıda verilen bilgiler ışığında, öncelikle Hegelci diyalektik ve onun çelişki kavramını merkeze alarak, Hegel'in idealist diyalektiğinin, Althusser açısından Marksist diyalektik ve tarihsel özdekçi bilimsel kuramda, nasıl bir idealist sap-

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

maya ve sorunsala yol açtığına odaklanmaya çalışacaktır. Ayrıca burada, aynı zamanda Hegelci idealist diyalektiğe, Althusser'in karşı çıkışıyla doğrudan ilişkili olan, Althusser'in Marksizm yorumunda karşılaştığımız, önemli kuramsal temaların eleştirel bir yaklaşımla tartışılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, Althusser'in Marx yorumunda ortaya koymuş olduğu kuramsal nitelikte, "Bilgikuramsal Kopuş", "Karşı-İnsancılık (Anti Hümanizm)", "Doğrusal ve Ereksel Olmayan kesintili diyalektik", "Çelişki ve Dolayım", "Öznesiz Tarih" ve "Yapısal Üst-Belirlenim" gibi tema ve kavramların altı çizilerek, bu kavramlar, Hegelci diyalektik düşünce açısından irdelenmeye çalışılacaktır.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

SARTRE'İN FELSEFESİNDE TEKİL OLANDAN HAREKETLE DİYALEKTİĞİN İNŞASI

Gülçin AYITGU METİN
Dr., Adıyaman Üniversitesi
gayitgu@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Diyalektik, Praksis, Etik, Siyaset.

Diyalektik, yaşamdaki çatışmaya ve tanınma mücadelesine ikili bir karşıtlık ilişkisinin ötesinde bakmanın olanağını doğurduğu için önemlidir, ancak diyalektiği bir tarihsel açıklama metodu ya da tarihsel sürecin gelişim yasası olarak ele almak, yaşamdaki farklılıklar arasında benzerlikler inşa ederek onu çözümleyici, analitik bir yönetime indirgemektir. Bu açıdan Jean-Paul Sartre'ın diyalektik düşüncesine baktığımızda tam da bu iki yaklaşımın ötesinde bir diyalektik düşüncesine sahip olduğunu görürüz. Ona göre yaşamın karmaşıklık ve bütünleşme düzeylerini kavrayabileceğimiz “diyalektik”i, insanların doğayla ve diğer insanlarla olan ilişkisinde aramalıyız ve sonuç olarak “diyalektik bütünleşmiş” iktisadi kategorileri, edimleri, tutkuları kuşatmak zorunda olup, kişiyi ve olayı tarihsel konumuna yerleştirmemizi, bugünümüzün anlamını belirlememizi sağlar. Bu noktada Sartre “diyalektik”i bireyin kendi yaşamını üretmesinde, kendisini gerçekleştirmesinde aramamız gerektiğini belirtir, çünkü diyalektiğin hareket noktası tekil deneyimlerdir ve Sartre'ın diyalektik yönteminde işaret ettiği tekillik tarihin faili olan ve her hareketinde de fail olmasından kaynaklı “sorumluluk” yüklenen insandır. Bu nedenle diyalektiği çözümlerken sorumluluk, özgürlük ve insanın yapmış olduğu seçimler üzerinden düşünmeliyiz. Eğer diyalektiğin bu yönünü reddedersek onu tarihin içkin yasası haline getiririz ve bu da onu sadece çözümleyici, analitik bir yönetime indirgemek olur. Oysaki diyalektiğin sunduğu bütünlük, analitik olarak incelenemez, çünkü insanın eylemini incelemeye çalıştığımızda karışımıza çıkan “bütünlük” tarihtir ve belirsizdir. Anlama etkinliği de işte bu belirsizliği bozmaktır.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

Sartre'in altını çizdiği diyalektik ve anlama etkinliği, nesnesi geçmiş olsa da her zaman geleceğe yönelik bir praksiyi içerisinde barındırır. Diyalektik burada praksisin gelişimini anlamaktır ve anlamak Sartre için insanın kendisini değiştirmesi ve aşmasıdır. Bu noktada praksis verili olanın olumsuzlanması, henüz gerçekleşmemiş olanın olumlanması, Sartre'in deyişiyle ise "gerçekliğin üzerindeki örtünün açılmasıdır." Tekil olandan hareketle kurulan bu diyalektik perspektif praksis konusunda Sartre'i farklı bir noktaya taşımıştır, ancak diyalektik gibi değişimi bütünsel olarak açıklama iddiasını her zaman içerisinde taşıyan bir yöntemin, tekil yaşam örnekleriyle -etik ve siyasal olarak tekliklerini koruyarak- nasıl ilişkilendirileceği önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu problemi Sartre'in özgürlük tartışmalarıyla birlikte ele aldığımızda etik, diyalektik ve siyaset arasında kurmuş olduğu bağlantıyı anlayabiliriz, çünkü onun için özgürlük fikri tek başına ontolojik olarak tartışılmayan bir alandır, bu yüzden de özgürlük adına konuşmaya başladığımız anda işin siyasal ve etik boyutunu çözümlenmek zorunda kalırız ve böyle bir durumda da diyalektik, anlamın ve eyleme geçmenin koşuludur. Sartre'in bu belirlemeleri çerçevesinde tekil olandan hareketle inşa ettiği "diyalektik" in etik ve siyaset açısından sahip olduğu kurucu rol bu çalışmada tartışılacaktır ve özellikle diyalektiğin bütünselleştiriciliğiyle tekil olanın kendi anlamını ve konumunu nasıl koruduğu da ayrıca incelenecektir.

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

BİLGİ ÜRETİMİNDE ÖZNEYİ HESABA KATMAK YALNIZCA FEMİNİSTLERE Mİ YARAR?

Sezen BEKTAŞ

Arş.Gör., Selçuk Üniversitesi, Felsefe Bölümü

sezen.altug.sezen@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Feminist Epistemoloji, Geleneksel Bilgi Kuramı, Bilen Özne, Epistemik Otorite, Epistemik Ayrımcılık.

Feminist bilgi kuramı eleştirisine göre bilme eylemi dünyalı bir eylemdir. Pozitivizm ile özdeşleştirilen geleneksel bilgi kuramının öne sürdüğü tezlerin aksine, bilen özne içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapıdan, sahip olduğu bedenden ve bunların getirdiği özgünlüklerden arındırılmamalıdır. Üretilen bilginin niteliği, üreticisinin kim olduğu gerçeğine sıkı sıkıya bağlıdır. Feminist kurama göre bilen özneye dair evrensel bir tanım yapmak akılcı adledilse de gerçekçi değildir. Öznenin, kendisini, eyleme biçiminden ya da ürettiği değerden tamamıyla ayırabilmesini sağlayan bir perspektif, içerisinde bulunduğumuz bu dünyadan olamaz. Böylesi bir soyutlama olsa olsa “bakış açısız”, “vücutsuz”, yani “hiçbir dünyanın bakış açısına sahip” bir özne tanımıyla mümkün olabilir. Geleneksel bilgi kuramı, “üçüncü kişinin bakış açısı”nı kıymetli sayarak ilk önceleri tarafsızlığı ya da özneler arası eşitliği gözetiyormuş gibi görünse de tektip bir bilen özne profilini yücelttiği için bu ayrıcalıklı statüye sahip olmayan özneleri epistemik otorite olabilme ihtimalinden men etmektedir. Başka bir deyişle, ana akımın dışında kalan öznenin bilgisini gayrimeşru hale getirmekte ve epistemik ayrımcılığa sebep olmaktadır (Dalmiya & Alcoff, 1993).

Eğer akıl işi yapacaksa ırk, sınıf, seks, kültür, yaş gibi “özgünlük”lerini askıya alması beklenen özne, ürettiğine fark etmeden kattığı özellikleri de yok sayma eğiliminde olacaktır. “Bilimin kanıtladığı üzere....” cümlesine sırtını yaslayıp yalnızca bilimsel olarak adlandırıldığı için herhangi bir sosyal değere sahip olması söz konusu dahi olmayan, yani subjektif olarak nötr olduğu iddia edilen araştırmalara girişecektir. Geleneksel bilgi kuramının sağladığı konforu kritik etmeden kabul eden biliminsanı,

3. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU

29-30 Nisan 2019, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Bumin Kağan Konferans Salonu

gerçekleştirdiği bilgisel üretimin objektifliğini sorgulama sorumluluğunu da üstlenmeyecek, çalışmasının değer-yüklü olduğunu gösterme yükünü karşıt görüşü savunanlara yıkacaktır (Code, 1993). Bilimsel bir araştırmanın objektifliğini yalnızca araştırmanın mantığına, araştırmacının özerkliğine ya da üretilen bilginin tek başına test edilip gerekçelendirilebilirliğine dair yapılan vurgularla sağlamak epistemoloji içerisinde alışlagelen öğretilerdir. Ancak feminist kuramcıların dikkat çektiği üzere izole edilebilir bir deneyimden bahsedilemez. Gaz molekülüne ya da basıncın doğasına dair elde edilen bir bilgi dahi onu sarmalayan teoriler sisteminden, benzer dönemde yürütülen diğer araştırmalardan, değerlendirme standartlarından, hatta ortak sağduyudan bağımsız değildir. Teoriler ya da hipotezler farklı tarihsel uğraklarda tek başlarına sınıyor gözükseler de sundukları kanıtlar ya da doğruluğunu savundukları deliller “komünel”dir (Nelson, 1993). Bilgi, objektifliğini ideal bir bireyin değer-yüksüz düşüncesinden değil; yarıştıran, tartışılan ve çelinen bilme biçimlerinin yer aldığı bir komüniteye ait olmaktan alır.

Geleneksel bilgi kuramının yukarıda özetlenmeye çalışılan feminist kritiğine bakılarak feminist epistemolojinin yalnızca kadınları ya da daha özelinde kadın akademisyenleri ilgilendiren bir alan olmadığını söyleyebilir miyiz? Kadın deneyimleri hikayelerini (örneğin; modern tıbbın gelişimi öncesi kadın ebelerin sahip olduğu örtük bilgi) bilim dışı olmaktan nasıl kurtarabiliriz? Bireyciliği bu denli eleştiren bir kuramın postmodernist ya da relativist olarak adlandırılmasını istemiyorsak ne yapabiliriz? Yapılacak sunumda bu sorulara yanıt aranırken feminist kritiğin kritiğini yapan isimlere (örneğin; Susan Haack) de yer verilecektir. Böylece feminist epistemolojinin, epistemik otoriteyi bir gruptan alıp diğerine (örneğin; erkekten alıp kadına) vermek gibi bir uğraşın ötesinde yorumlanabilmesinin ihtimaline dikkat çekeceğim. Bilginin tek bir otoriteye bağlı tanımının külliyen reddinin neden sağlanması gerektiğine dair örnekler sunarak savunduğum yorumu detaylandıracağım. Öznenin, üretimine taşıdığı özgünlükleri yadsıyan değil; özneyi ulaşılabilir/konuşulabilir kılıp “hesaba katan” türde bir bilgi kuramı inşasını destekleyerek bilgi üretimine nasıl bütünselci yaklaşılabilirliğini açıklayacağım.

Referanslar

Alcoff, L. & Potter, E. (Eds.). (1993). *Feminist epistemologies*. New York and London: Routledge.

Haack, S. (1993). Epistemological reflections of an old feminist. *Reason Papers*, 18, 31-43.